VAMMAISTEN LASTEN JA NUORTEN TUKISÄÄTIÖ SR

LAUSUNTO HE 191/2022

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö sr. kiittää mahdollisuudesta saada lausua hallituksen esityksestä uudeksi vammaispalvelulaiksi.

Esitys on parantunut aikaisemmasta. Erityisesti kiitämme lain soveltamisalan muutosta, joka nykyisellään huomioi paremmin autismin kirjolla olevat henkilöt sekä neurologisista oireista kärsivät henkilöt. Esitys toteuttaa hyvin vammaisuuden sosiaalista mallia ja pyrkii kiinnittämään palveluiden järjestämisessä huomion toimintaympäristössä olevien esteiden poistamiseen.

Kiitämme esityksestä myös vammaisten lasten asumisen tuen 19§, joka mahdollistaa lapsen asumisen tuen ensisijaisesti kotona, mutta myös muualla ilman, että lapsen asuminen järjestetään lastensuojelulain perusteella.

Olisimme toivoneet, että esityksessä olisi noussut esiin paremmin osallisuustyöryhmän kehittämisehdotukset liittyen hankintalain sekä vammaisten henkilöiden asumispalveluiden toteuttamiseen. Vammaisten henkilöiden asumispalveluissa nykyisen kaltainen hankintamenettely ei ole toimiva eikä se turvaa henkilön yksilöllisissä tuen tarpeissa tapahtuvia muutoksia. Toimeenpanossa pitää jatkossa painottaa, että kilpailutus ei saa olla ainoa tapa hankkia palveluita ja että kilpailutuskäytännöissä tulee huomioida erilaiset palvelut ja niiden tuottamistavat.

Lasten ja nuorten vammaispalveluiden toteuttamiseen liittyy paljon yhdyspintoja varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön kanssa. Lakiesitys ei mielestämme tuo riittävällä tarkkuudella esiin näitä yhdyspintoja tai sitä, miten käytännössä huolehditaan eri palveluiden yhteensovittamisesta.

Suurin huolemme liittyy vammaisten henkilöiden työllistymistä edistävään toimintaan ja siihen, ettei esitys sisällä toimenpiteitä työllistymisen tukemiseksi.

Kehitysvammaisten henkilöiden työtoiminnassa on arvioitu olevan noin 6000 henkilöä, joista noin 3000 olisi työllistettävissä avoimille työmarkkinoille mm. työhönvalmentajapalvelun avulla. Tällä hetkellä kehitysvammaisten työtoiminnan kautta saatavalla avulla noin 600 kehitysvammaista henkilöä on edennyt palkkatyösuhteeseen. Vastaavaa palvelua ei ole ollut tarjolla julkisissa työvoimapalveluissa.

Työllistämistä tukevan toiminnan mainitsematta jättäminen sekä suoranainen epäselvyys lakiesityksessä vaarantaa erityisesti kehitysvammaisten, mutta myös muiden Kelan täyttä työkyvyttömyyseläkettä saavien henkilöiden aseman ja oikeuden saada heille kuuluvaa tukea ja palvelua avoimille työmarkkinoille työllistymisen edistämiseksi. Lisäksi työosuusrahan poistaminen henkilöiltä, jotka aktiivisesti edistävät omaa työllistymistään myös nk. avotyötoiminnassa, on kohtuutonta. Kaikki muut työikäiset henkilöt saavat aktiivisuudesta ja osallistumisesta perustoimeentulon lisäksi aktiivisuuteen perustuvaa etuutta. Lakiesityksessä mainitaan, että työosuusraha olisi keskimäärin 5 euroa päivässä. Tämä poikkeaa Kehitysvammaliiton

Vammaisten lasten ja nuorten tukisäätiö
Haapaniemenkatu 7-9 B, 2.krs, 00530 Helsinki, Finland
tel. +358 (9) 682 9530
keskustoimisto@vamlas.fi
www.vamlas.fi

viimeisimmästä selvityksiin perustuvasta arviosta, joka on 7 euroa päivässä. Verottajan mukaan työosuusrahaa voi maksaa jopa 12 euroa päivässä verovapaasti. (s. 136).

Lakiesityksen mukaan työllistymistä tultaisiin edistämään vuoden 1982 sosiaalihuoltolain 27 e ja d§ perusteella. Esitys jättää kuitenkin mainitsematta, että ko. palvelut koskevat enää murto-osaa niistä vammaisista henkilöistä, jotka hyötyisivät ohjauksesta ja tuesta avoimille työmarkkinoille palkkatyöhön.

Esityksessä ei myöskään tuoda esiin vanhan lain ongelmia yhdenvertaisuuden tai työsuhteen osalta. Selvityshenkilö Jaana Paanetoja kartoitti SHL 27 d§ ja e§ toteutumista ja käytäntöjä sekä työsuhteisessa työssä (d§) että ei-työsuhteisessa palvelussa (e§). Selvityksessä todetaan, että ero työsuhteisen ja ei-työsuhteisen palvelun välillä on ongelmallinen. Lisäksi selvityksessä todetaan, että laki ei tosiasiallisesti ole edistänyt vammaisten henkilöiden siirtymistä avoimille työmarkkinoille.

On myös tärkeää huomata, että tilastollista seurantaa shl 27§ mukaisesta toiminnasta ei ole enää tehty. Viimeisin selvitys asiakasmääristä on arvio vuodelta 2011, jolloin SHL:n 27d§ mukaisessa työsuhteisessa työssä on ollut noin 700 asiakasta (Klem, 2012). Vertailun vuoksi voi mainita, että vuonna 2019 kuntouttavassa työtoiminnassa, joka ei koske työkyvyttömyysetuutta saavia henkilöitä, oli noin 45 000 henkilöä.

Tästä syystä korostamme, että vammaisten, työkyvyttömyysetuutta saavien henkilöiden työllistymistä tulisi edistää myös tämän lain perusteella. Luontevin paikka työllistymisen tukeen olisi 7§ Valmennuksen yhteydessä. Esityksessä tulisi mahdollistaa työhönvalmennuksen toteuttaminen, jolloin varmistettaisiin, että nykyisen kehitysvammalain hyväksi koettu työhönvalmennus laajenisi koskemaan kaikkia vammaisia henkilöitä, jotka eivät saa tarvitsemaansa työllistymisen tukea julkisista työvoimapalveluista.

Helsingissä, 14.11.2022

Pauliina Lampinen
toiminnanjohtaja